

LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCINIS TEISMAS

SPRENDIMAS

DĖL PAREIŠKĖJO VILNIAUS APYGARDOS ADMINISTRACINIO TEISMO PRAŠYMO IŠTIRTI LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBINIO SOCIALINIO DRAUDIMO ĮSTATYMO 10 STRAIPSNIO 9 DALIES (2018 M. GRUODŽIO 11 D. REDAKCIJA) NUOSTATOS ATITIKTĮ LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCIJAI DALIES PRIĖMIMO IR JO DALIES GRAŽINIMO

2021 m. birželio 2 d. Nr. KT85-S77/2021

Vilnius

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, susidedantis iš Konstitucinio Teismo teisėjų Elvyros Baltutytės, Gintaro Godos, Vytauto Greičiaus, Danutės Jočienės, Algio Norkūno, Daivos Petrylaitės, Janinos Stripeikienės, Dainiaus Žalimo,

sekretoriaujant Daivai Pitrėnaitei,

Konstitucinio Teismo tvarkomajame posėdyje apsvaustė pareiškėjo Vilniaus apygardos administracinio teismo prašymą Nr. 1B-12/2021.

Konstitucinis Teismas

nustatė:

1. Pareiškėjas Vilniaus apygardos administracinis teismas prašo iširti, „ar Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo įstatymo 10 straipsnio 9 dalyje (redakcija, įsigaliojusi nuo 2019-01-01) nustatytas teisinis reguliavimas ta apimtimi, kiek jame yra nustatyta, kad daugiau negu vieno draudėjo draudžiamiesiems asmenims socialinio draudimo įmokos nuo Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 10 straipsnio 9 dalyje nustatytų sumų skaičiuojamos pagal kiekvieną draudėją atskirai, neprieštarauja Konstitucijos 29 straipsnio, 46 straipsnio 1 dalies ir 48 straipsnio 1 dalies nuostatoms bei konstituciniam teisinės valstybės principui“.

2. Pareiškėjas dėl ginčijamo teisinio reguliavimo atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai į Konstitucinį Teismą kreipėsi sustabdęs administracinę bylą, kurioje ginčas kilo dėl asmenų, pagal darbo sutartis 2019 metais dirbusių pas kelis darbdavius, pareigos mokėti valstybinio socialinio draudimo (toliau – VSD) įmokas, apskaičiuotas pagal kiekvieną draudėją atskirai, t. y. iš vieno

darbdavio gauto darbo užmokesčio daliai, viršijančiai įstatyme nurodytą metinę sumą, pritaikius 0 procentų įmokų tarifą, šios įmokos toliau skaičiuotos nuo darbo užmokesčio, gauto iš kitų darbdavių.

Konstitucinis Teismas

konstatuoja:

3. Pagal Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 67 straipsnio 2 dalies 5 punktą teismo nutartyje, kuria kreipiamasi į Konstitucinį Teismą, turi būti nurodyti teismo nuomonės dėl teisės akto prieštaravimo Konstitucijai teisiniai argumentai.

Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad pareiškėjo pozicija dėl teisės akto (jo dalies) atitikties Konstitucijai pagal normų turinį ir (arba) reguliavimo apimtį turi būti nurodyta aiškiai, nedviprasmiškai, prašyme turi būti išdėstyti argumentai ir motyvai, pagrindžiantys pareiškėjo abejonę, ar teisės aktas (jo dalis) prieštarauja Konstitucijai (*inter alia* 2006 m. kovo 29 d., 2014 m. rugpjūčio 28 d., 2021 m. kovo 24 d. sprendimai). Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs ir tai, kad iš Konstitucinio Teismo įstatymo 67 straipsnio 2 dalies 5 punkto kyla reikalavimas, kad teismai, argumentuodami savo prašyme pateiktą nuomonę dėl įstatymo ar kito teisės akto (jo dalies) prieštaravimo Konstitucijai, neapsiribotų vien bendro pobūdžio samprotavimais ar teiginiais, taip pat tuo, kad įstatymas ar kitas teisės aktas (jo dalis), jų manymu, prieštarauja Konstitucijai, bet aiškiai nurodytų, kurie ginčijami teisės aktų straipsniai (jų dalys, punktai) ir kiek, jų nuomone, prieštarauja Konstitucijai, o savo poziciją dėl kiekvienos ginčijamos teisės akto (jo dalies) nuostatos atitikties Konstitucijai pagrįstų aiškiai suformuluotais teisiniais argumentais (*inter alia* 2017 m. vasario 9 d., 2019 m. sausio 10 d., 2021 m. kovo 24 d. sprendimai).

4. Pareiškėjas Vilniaus apygardos administracinis teismas prašo ištirti Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 10 straipsnio 9 dalies (2018 m. gruodžio 11 d. redakcija) tiek, kiek joje yra nustatyta, kad daugiau negu vieno draudėjo draudžiamų asmenų VSD įmokos nuo šioje dalyje nurodytą sumą viršijančios pajamų dalies skaičiuojamos pagal kiekvieną draudėją atskirai, atitiktį *inter alia* Konstitucijos 29 straipsniui, 48 straipsnio 1 dalies nuostatai „kiekvienas žmogus <...> turi teisę <...> gauti teisingą apmokėjimą už darbą“, konstituciniam teisinės valstybės principui.

5. Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 10 straipsnio „Pajamos, nuo kurių skaičiuojamos socialinio draudimo įmokos“ 9 dalyje (2018 m. gruodžio 11 d. redakcija) buvo nustatyta:

„Pagal šio įstatymo 4 straipsnį draudžiamų asmenų socialinio draudimo įmokos, išskyrus privalomojo sveikatos draudimo įmokas, pagal Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto atitinkamų metų rodiklių patvirtinimo įstatymu patvirtintus tarifus skaičiuojamos nuo sumos, ne didesnės kaip 2019 metais – 120 VDU suma, 2020 metais – 84 VDU suma, 2021 ir vėlesniais metais

– 60 VDU suma, o šias sumas viršijančiai pajamų daliai taikomas 0 procentų įmokų tarifas. Priskaičiavus pagal Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto atitinkamų metų rodiklių patvirtinimo įstatymu patvirtintus tarifus vienos iš socialinio draudimo rūšies socialinio draudimo įmokas nuo šioje dalyje nurodytos maksimalios sumos, toliau pagal tuos tarifus skaičiuojamos tik kitų socialinio draudimo rūšių socialinio draudimo įmokos, iki bus pasiekta atitinkamų kalendorinių metų atitinkamos socialinio draudimo rūšies įmokų skaičiavimo maksimali suma. Jeigu asmuo atitinkamais kalendoriniais metais yra draudžiamas pagal šio įstatymo 4 straipsnį daugiau negu vieno draudėjo, socialinio draudimo įmokos pagal Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto atitinkamų metų rodiklių patvirtinimo įstatymu patvirtintus tarifus skaičiuojamos nuo šioje dalyje nustatytų sumų pagal kiekvieną draudėją atskirai.“

6. Iš prašymo matyti, kad pareiškėjas abejoja ne visos Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 10 straipsnio 9 dalies (2018 m. gruodžio 11 d. redakcija), o jos nuostatos „Jeigu asmuo atitinkamais kalendoriniais metais yra draudžiamas pagal šio įstatymo 4 straipsnį daugiau negu vieno draudėjo, socialinio draudimo įmokos pagal Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto atitinkamų metų rodiklių patvirtinimo įstatymu patvirtintus tarifus skaičiuojamos nuo šioje dalyje nustatytų sumų pagal kiekvieną draudėją atskirai“ atitiktimi *inter alia* Konstitucijos 29 straipsniui, 48 straipsnio 1 dalies nuostatai „kiekvienas žmogus <...> turi teisę <...> gauti teisingą apmokėjimą už darbą“, konstituciniam teisinės valstybės principui.

7. Pažymėtina, kad Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 10 straipsnio 9 dalyje (2018 m. gruodžio 11 d. redakcija) buvo įtvirtinta galimybė nuo asmenų gautų pajamų dalies, viršijančios šioje dalyje nurodytą maksimalią metinę pajamų sumą, nebemokėti VSD įmokų. Pagal ginčijamą Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 10 straipsnio 9 dalies (2018 m. gruodžio 11 d. redakcija) nuostatą tokių asmenų, draudžiamų daugiau negu vieno draudėjo, VSD įmokos buvo skaičiuojamos nuo šioje dalyje nurodytos maksimalios metinės pajamų sumos pagal kiekvieną draudėją atskirai, t. y. visų iš skirtingų draudėjų gautų pajamų nesumuojant.

8. Pareiškėjo teigimu, Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 10 straipsnio 9 dalyje (2018 m. gruodžio 11 d. redakcija) buvo įtvirtintas diferencijuotas darbo užmokesčio apmokestinimas VSD įmokomis: asmeniui dirbus pas vieną darbdavį, šioje dalyje nurodytą sumą viršijančiai jo pajamų (darbo užmokesčio) daliai buvo taikomas 0 procentų VSD įmokų tarifas (VSD įmokos toliau nebuvo skaičiuojamos), tačiau asmeniui dirbus pas kelis darbdavius ir tik iš vieno jų gavus tą pačią sumą viršijančias pajamas (darbo užmokestį), visos iš kitų darbdavių gautos jo pajamos (jų nesumuojant) buvo apmokestinamos VSD įmokomis, nes tik nuo kiekvienoje iš jų atskirai uždirbtą tą sumą viršijančių pajamų VSD įmokos nebuvo skaičiuojamos.

Pareiškėjo nuomone, dėl tokio teisinio reguliavimo darbuotojai, dirbantys pas vieną darbdavį, ir darbuotojai, dirbantys pas kelis darbdavius, nebuvo lygiavertėje padėtyje, nors pagal Konstitucijos 29 straipsnį įstatymui visi asmenys yra lygūs ir darbuotojai, gaunantys tokio paties dydžio pajamas iš tų pačių (darbo) teisinių santykių, tarp jų nesant tokių skirtumų, kurie objektyviai pateisintų skirtingą apmokestinimą VSD įmokomis, pagal įstatymą turėtų būti traktuojami vienodai.

9. Pasak pareiškėjo, asmenys, dirbantys pas kelis darbdavius, neturėtų prarasti Konstitucijos 48 straipsnio 1 dalyje garantuojamų teisių, kurias turi toje pačioje padėtyje esantys tik pas vieną darbdavį dirbantys asmenys, tačiau dėl ginčijamo teisinio reguliavimo asmenys (darbuotojai), kurių atliekamo darbo pobūdis, darbo funkcijų sudėtingumas, apimtis, tenkanti atsakomybė už tų funkcijų vykdymą, einamų pareigų ypatumai, profesinis lygis ir kvalifikacija nesiskyrė, realiai gavo skirtingą apmokėjimą už darbą.

Pareiškėjo vertinimu, tokiu diferencijuotu teisiniu reguliavimu ribojant teisę nuo tam tikrą ribą viršijančio darbo užmokesčio nebemokėti VSD įmokų buvo ribojamos Konstitucijos 48 straipsnio 1 dalyje įtvirtintos asmenų, dirbančių pas kelis darbdavius, teisės. Taigi, pareiškėjo nuomone, toks teisinis reguliavimas neatitiko asmens teisių ir laisvių ribojimo sąlygų, juo pažeista Konstitucijos 48 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta teisė gauti teisingą apmokėjimą už darbą, taip pat konstituciniai lygiateisiškumo, teisinės valstybės, teisingumo, proporcingumo principai.

10. Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad konstitucinis asmenų lygiateisiškumo principas yra įtvirtintas Konstitucijos 29 straipsnyje (*inter alia* 2014 m. balandžio 14 d., 2021 m. balandžio 14 d., 2021 m. gegužės 28 d. nutarimai); konstitucinis teisingumo principas yra neatskiriamas konstitucinio teisinės valstybės principo turinio elementas (*inter alia* 2010 m. gruodžio 22 d., 2014 m. balandžio 14 d., 2020 m. liepos 24 d. nutarimai); vienas iš konstitucinio teisinės valstybės principo elementų taip pat yra konstitucinis proporcingumo principas (*inter alia* 2009 m. gruodžio 11 d., 2013 m. spalio 9 d., 2020 m. liepos 24 d. nutarimai).

11. Atsižvelgiant į pareiškėjo išdėstytus argumentus, konstatuotina, kad pareiškėjo prašymo dalis, kurioje prašoma ištirti Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 10 straipsnio 9 dalies (2018 m. gruodžio 11 d. redakcija) nuostatos „Jeigu asmuo atitinkamais kalendoriniais metais yra draudžiamas pagal šio įstatymo 4 straipsnį daugiau negu vieno draudėjo, socialinio draudimo įmokos pagal Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto atitinkamų metų rodiklių patvirtinimo įstatymu patvirtintus tarifus skaičiuojamos nuo šioje dalyje nustatytų sumų pagal kiekvieną draudėją atskirai“ atitiktį Konstitucijos 29 straipsniui, 48 straipsnio 1 dalies nuostatai „kiekvienas žmogus <...> turi teisę <...> gauti teisingą apmokėjimą už darbą“, konstituciniam teisinės valstybės principui, atitinka Konstitucinio Teismo įstatymo reikalavimus ir yra priimtina nagrinėti Konstituciniame Teisme.

12. Pareiškėjas Vilniaus apygardos administracinis teismas taip pat prašo ištirti, ar Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 10 straipsnio 9 dalyje (2018 m. gruodžio 11 d. redakcija) „nustatytas teisinis reguliavimas ta apimtimi, kiek jame yra nustatyta, kad daugiau negu vieno draudėjo draudžiamiesiems asmenims socialinio draudimo įmokos nuo Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 10 straipsnio 9 dalyje nustatytų sumų skaičiuojamos pagal kiekvieną draudėją atskirai“, neprieštaravo Konstitucijos 46 straipsnio 1 daliai.

13. Pažymėtina, kad pareiškėjas nepaaiškino, kodėl, jo nuomone, ginčijamu teisiniu reguliavimu, pagal kurį buvo nustatytas VSD įmokų, mokamų nuo asmenų, su draudėju susijusių darbo santykiais (dirbančių pagal darbo sutartis) arba savo esme juos atitinkančiais santykiais, gautų pajamų (darbo užmokesčio) dalies, apskaičiavimas, t. y. apmokestinimo VSD įmokomis išimtis, galėjo būti pažeistos Konstitucijos 46 straipsnio 1 dalyje įtvirtintos asmens ūkinės veiklos laisvė ir iniciatyva, taip pat ribojama konkurencija.

14. Taigi konstatuotina, kad pareiškėjas Vilniaus apygardos administracinis teismas nepateikė teisiųjų argumentų, kurie pagrįstų jo abejones dėl Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 10 straipsnio 9 dalies (2018 m. gruodžio 11 d. redakcija) tiek, kiek pareiškėjo nurodyta, atitikties Konstitucijos 46 straipsnio 1 daliai.

15. Vadinasi, ši pareiškėjo Vilniaus apygardos administracinio teismo prašymo dalis neatitinka Konstitucinio Teismo įstatymo 67 straipsnio 2 dalies 5 punkte nustatytų reikalavimų.

16. Pagal Konstitucinio Teismo įstatymo 70 straipsnio 1 dalies (2019 m. liepos 16 d. redakcija) 1 punktą, jeigu prašymas arba jo priedai neatitinka *inter alia* šio įstatymo 67 straipsnyje nustatytų reikalavimų, prašymas yra grąžinamas pareiškėjui; prašymo grąžinimas neatima teisės kreiptis į Konstitucinį Teismą bendra tvarka, kai bus pašalinti buvę trūkumai (Konstitucinio Teismo įstatymo 70 straipsnio 2 dalis).

17. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad yra pagrindas grąžinti pareiškėjui Vilniaus apygardos administraciniam teismui prašymą ištirti Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 10 straipsnio 9 dalies (2018 m. gruodžio 11 d. redakcija) tiek, kiek pareiškėjo nurodyta, atitiktį Konstitucijos 46 straipsnio 1 daliai.

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 22 straipsnio 3, 4 dalimis, 25, 28 straipsniais, 67 straipsnio 2 dalies 5 punktu, 70 straipsniu, Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas

nusprendžia:

1. Priimti pareiškėjo Vilniaus apygardos administracinio teismo prašymą Nr. 1B-12/2021 ištirti, ar Lietuvos Respublikos Konstitucijos 29 straipsniui, 48 straipsnio 1 dalies nuostatai

„kiekvienas žmogus <...> turi teisę <...> gauti teisingą apmokėjimą už darbą“, konstituciniam teisinės valstybės principui neprieštaravo Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo įstatymo 10 straipsnio 9 dalies (2018 m. gruodžio 11 d. redakcija) nuostata „Jeigu asmuo atitinkamais kalendoriniais metais yra draudžiamas pagal šio įstatymo 4 straipsnį daugiau negu vieno draudėjo, socialinio draudimo įmoka pagal Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto atitinkamų metų rodiklių patvirtinimo įstatymu patvirtintus tarifus skaičiuojamos nuo šioje dalyje nustatytų sumų pagal kiekvieną draudėją atskirai“.

2. Gražinti pareiškėjui Vilniaus apygardos administraciniam teismui prašymą Nr. 1B-12/2021 ištirti, ar Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo įstatymo 10 straipsnio 9 dalyje (2018 m. gruodžio 11 d. redakcija) „nustatytas teisinis reguliavimas ta apimtimi, kiek jame yra nustatyta, kad daugiau negu vieno draudėjo draudžiamiesiems asmenims socialinio draudimo įmoka nuo Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 10 straipsnio 9 dalyje nustatytų sumų skaičiuojamos pagal kiekvieną draudėją atskirai“, neprieštaravo Lietuvos Respublikos Konstitucijos 46 straipsnio 1 daliai.

Šis Konstitucinio Teismo sprendimas yra galutinis ir neskundžiamas.

Konstitucinio Teismo teisėjai

Elvyra Baltutytė

Gintaras Goda

Vytautas Greičius

Danutė Jočienė

Algis Norkūnas

Daiva Petrylaitė

Janina Stripeikienė

Dainius Žalimas